

УДК 37.014.5

Цісюань Вей

аспірантка

ДЗ “Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського”

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

У статті акцентовано увагу на поняттях “модель”, “підготовка та підготовленість майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі”. Охарактеризовано методика й модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах. Доведено ефективність запропонованої моделі та методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах з упродовженням визначених педагогічних умов.

Ключові слова: модель, методика, експертно-аналітична діяльність, менеджери освіти, підготовленість, педагогічні умови.

Рівень цивілізованості суспільства залежить від якості системи освіти як такого складника, де закладається фундамент для розбудови стабільності держави та культури, визначаються перспективи їх подальшого розвитку, що, у свою чергу, великою мірою зумовлено якістю здійснюваного в усіх її ланках керівництва. А здатність керівників – менеджерів освіти – реалізовувати експертно-аналітичну діяльність – запорука не лише успішності та ефективності роботи всього педагогічного колективу навчального закладу, а й умова його виживання в жорстких конкурентних умовах освітнього ринку. Адже ще Блез Паскаль зауважував, що керувати – означає спочатку оцінити можливість, а вже потім – ставити завдання. Тому особливо важливо, щоб готувалися фахівці, здатні якісно виконувати таку діяльність.

Останнім часом у низці досліджень висвітлено різні аспекти експертно-аналітичної діяльності, а саме: науково-методичне забезпечення експертної діяльності (Г. Єльнікова, З. Рябова, І. Петренко, Є. Стачева та ін.), експертиза педагогічних об’єктів (І. Маноха, В. Редюхін, О. Ставицький, М. Стасюк та ін.), можливості експертизи освітніх інновацій, освітніх систем (Л. Даниленко, О. Касьянова, Т. Новикова, А. Панченко, Л. Подимова, В. Сластьонін, І. Тригуб та ін.), структура процедур аналітичної й експертної діяльності (В. Бондар, Д. Іванов, Ю. Конаржевський, Є. Павлютенков та ін.), експертиза освітньої діяльності шкіл (А. Боднар) тощо. Водночас проблеми змістового й науково-методичного характеру, що стосуються безпосередньої організації та проведення експертно-аналітичних процедур у загальноосвітніх закладах, розкрито недостатньо.

Мета статті – охарактеризувати модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності у загальноосвітніх закладах та довести її ефективність.

Підготовку майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі розглядаємо як цілеспрямований процес безпосереднього оволодіння магістрантом необхідними знаннями для здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах відповідно до функцій управління в межах посадових обов'язків, формування вмінь організовувати та проводити експертні дослідження педагогічних об'єктів, процесів у загальноосвітньому закладі, аналізувати їх причинно-наслідкові зв'язки, забезпечувати зворотний зв'язок із суб'єктами освітнього процесу, відповідно до експертного висновку формулювати рекомендації й планувати заходи.

Результати проведеного аналізу програм підготовки майбутніх менеджерів освіти в закладах вищої освіти зі спеціальності 073 “Менеджмент” засвідчили відсутність цілеспрямованої підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в процесі навчання в магістратурі, що потребує розроблення й упровадження методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах.

Теоретичне дослідження проблеми підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах, аналіз освітньо-професійних програм, навчальних програм та робочих планів підготовки магістрантів, результати констатувального етапу дослідження стали підґрунтям розробки моделі зазначеної підготовки під час навчання в закладі вищої освіти.

Згідно з довідковою літературою, модель (від лат. *modulus* – міра) – це, по-перше, зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось; по-друге, тип, марка конструкції; по-третє, зразок, що відтворює, імітує будову й дію якого-небудь об'єкта, використовується для одержання нових знань про об'єкт; по-четверте, уявний чи умовний (зображення, опис, схема тощо) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його “представник” [1, с. 535; 2, с. 213]; типізоване відображення явища, результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього [3, с. 104].

З огляду на зазначене, під моделлю розуміємо схематичне зображення основних структурних складників процесу підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі (див. рис.). Результатом підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі вважаємо їхню підготовленість.

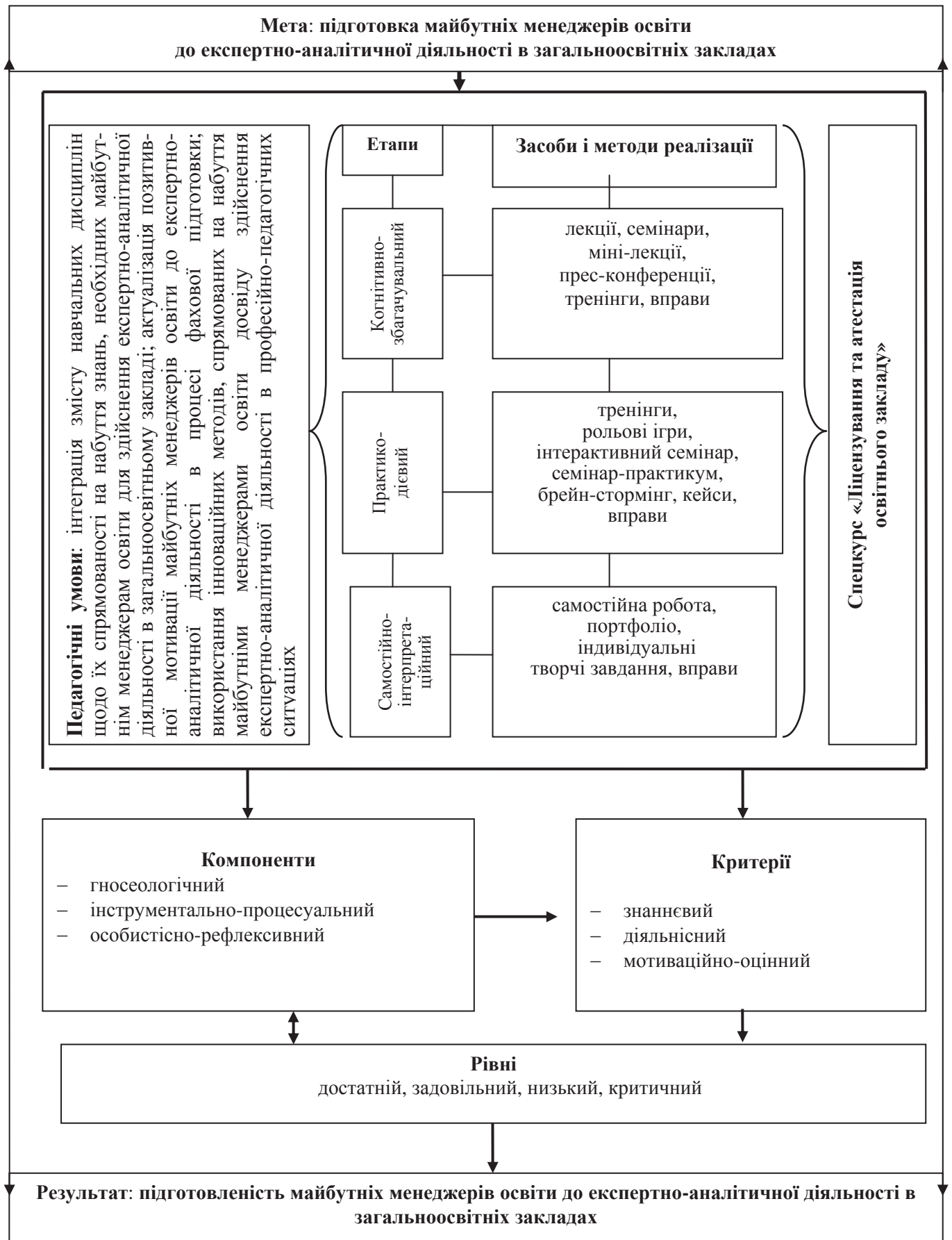

Рис. Модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах

Підготовленість майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності за знанневим критерієм гносеологічного компонента визначалася за показниками (обізнаність з теоретичними засадами експертно-аналітичної діяльності та формами її організації в загальноосвітньому закладі; обізнаність з методами і процедурами здійснення аналізу; обізнаність з алгоритмом підготовки експертного висновку); за діяльнісним критерієм інструментально-процесуального компонента за показниками (уміння ідентифікувати проблемні ситуації в загальноосвітньому закладі; вміння планувати експертне оцінювання відповідно до напрямів діяльності загальноосвітнього закладу; вміння застосовувати методи аналізу та валідні методи оцінювання відповідно до напрямів діяльності загальноосвітнього закладу; вміння оформлювати експертні висновки та формулювати рекомендації щодо прогнозування процесів і перспективних програм розвитку); за мотиваційно-оцінним критерієм особистісно-рефлексивного компонента за показниками (наявність позитивної мотивації на здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі; усвідомленість значущості експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі; усвідомлення необхідності прийняття управлінських рішень, застосовуючи результати експертного оцінювання; здатність оприлюднювати результати експертного оцінювання суб'єктам освітнього процесу та забезпечувати зворотний зв'язок відповідно до норм педагогічної етики і культури; здатність критично оцінювати проблемні ситуації під час експертизи, прогнозуючи ймовірні наслідки).

Для визначення рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі розроблено методика оцінювання з відповідним діагностувальним інструментарієм, що складається з комплексу експериментальних тестових, ситуаційних завдань і питальників, що об'єднані за цільовою настановою в три блоки. До першого блоку увійшли тестові завдання відкритого й закритого форматів (вимагали вибір із запропонованих варіантів однієї або кількох правильних відповідей, представлені категоріями логічних пар, на встановлення відповідності між визначеннями та їх сутністю). Другий блок включав міні-кейси, що спрямовані на виявлення вмінь визначати й застосовувати процедури та інструменти експертного оцінювання залежно від напрямку діяльності загальноосвітнього закладу, критично оцінювати, оприлюднювати результати суб'єктам освітнього процесу та забезпечувати зворотний зв'язок відповідно до норм педагогічної етики й культури. Третій блок представлено розробленими питальниками та модифікованими методиками (модифікована шкала оцінювання мотивації ставлення до професійної діяльності, за А. Кареліним).

Відповідно до критеріїв і показників було схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності (достатній, задовільний, низький, критичний).

Розроблена модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі охоплює три етапи (когнітивно-збагачувальний, практико-дієвий, самостійно-інтерпретаційний), містить педагогічні умови, мету, навчальні цілі, зміст, методи й форми організації навчання на кожному етапі підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі.

Цілеспрямована робота з підготовки майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах проводилася зі студентами експериментальної групи в процесі викладання спецкурсу “Ліцензування та атестація освітнього закладу”, на заняттях з таких навчальних дисциплін, як: “Аудит і оцінювання управлінської діяльності”, “Освітні технології та управління навчально-виховним процесом”, “Методологія наукового пізнання в галузі освіти”, “Керівник навчального закладу та техніка управлінської діяльності”.

З метою реалізації завдань формувального етапу експерименту для студентів магістратури освітньо-професійної програми “Управління навчальним закладом” було розроблено спецкурс “Ліцензування та атестація освітнього закладу”, що розрахований на 120 годин (4 кредити), з яких 8 годин відводилося на лекційні заняття, 22 години – на практичні заняття, 90 годин – на самостійну роботу студентів магістратури, з них 20 годин – на виконання індивідуальних творчих завдань. Спецкурс мав за мету створити умови для практичного оволодіння майбутніми менеджерами освіти експертно-аналітичною діяльністю в загальноосвітньому закладі, науково-теоретичними засадами ліцензування та атестації закладів освіти, формуванні компетентностей майбутніх працівників з питань оцінювання діяльності закладів освіти, ознайомлення з процедурою ліцензування та атестації загальноосвітнього закладу.

Завданнями спецкурсу виступили: ознайомлення студентів з ключовими поняттями й категоріями ліцензування, атестації, контролю, діагностики, оцінювання якості освіти; розкриття вимоги до підготовки та проведення ліцензування, атестації загальноосвітніх закладів; формування вмінь аналізувати діяльність загальноосвітнього закладу, оформлювати документи відповідно до вимог атестаційних і ліцензійних справ; формування вмінь складати експертний висновок за результатами перевірки, здійснювати оцінювання діяльності загальноосвітнього закладу за різними напрямками.

Експериментальна методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі передбачала комплексне впровадження педагогічних умов на когнітивно-збагачувальному, практико-дієвому і самостійно-інтерпретаційному етапах. На першому – когнітивно-збагачувальному – етапі засобами реалізації виступили лекції, семінари, прес-конференція “Аналіз програми перевірки діяльності загальноосвітнього закладу”, дискусія “Якість та ефективність освітнього процесу загальноосвітнього закладу”, тренінг “Можливості за-

стосування сучасних методів наукового пізнання в галузі освіти”), вправи (“Мислення під прямим кутом”, “Сінквейн”), спрямовані на здобуття студентами теоретичних знань щодо здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах, вдосконалення вмінь застосовувати методи аналізу та процедури, забезпечення зворотного зв’язку із суб’єктам освітнього процесу відповідно до норм педагогічної етики і культури, що зумовило вмотивування майбутніх менеджерів освіти до здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі.

Метою другого – практико-дієвого – етапу було формування в майбутніх менеджерів освіти практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах. На цьому етапі проведено тренінг “Аналіз програми відповідності загальноосвітнього закладу ліцензійним умовам”, дискусію “Атестація загальноосвітнього закладу”, семінар “Нормативне забезпечення процедур державного контролю за діяльністю освітніх закладів”, семінар-практикум “Оцінювання роботи педагогічних працівників”, ділові “Ліцензуємо заклад” та рольові “Експертиза навчального плану загальноосвітнього закладу” ігри, бліц-гра “Досягни мети...”, вправи (“Експертиза розкладу занять учнів”, “Я – експерт” тощо), професійні ситуації, розроблено моніторингові та експертні дослідження, підготовлено експертні висновки (“Результати перевірки”) тощо.

Для формування вмінь ідентифікувати проблемні ситуації в загальноосвітньому закладі майбутнім менеджерам освіти пропонувалися міні-кейси “Технології оцінювання діяльності освітнього закладу”, “Дії керівника..”, “У чому проблема?”, під час виконання яких вони повинні були не лише ідентифікувати проблемні ситуації, що потребують експертування, а й запропонувати шляхи їх розв’язання, дати рекомендації щодо прогнозування процесів і розвитку ситуації.

Вправи (“Ментальні карти”, “Мислення під прямим кутом”, “Фішбоун” тощо) мотивували на набуття магістрантами знань щодо специфіки здійснення експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі, формування умінь ідентифікувати проблемні ситуації та планувати експертне оцінювання відповідно до напрямів його діяльності, застосовуючи різні методики й технології, усвідомлення значущості експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі.

Третій – самостійно-інтерпретаційний – етап був спрямований на набуття магістрантами вмінь опрацьовувати знання на практиці самостійно і передбачав виконання індивідуальних творчих завдань (есе “Діалогові комунікації – запорука успіху експерта-керівника”), експертування напрямів діяльності загальноосвітнього закладу (“Методи оцінювання діяльності загальноосвітнього закладу”), створення власних портфоліо “Сучасні підходи, методики, технології оцінювання діяльності загальноосвітнього закладу”, написання тез-доповідей (“Організація та проведення самоаналізу загальноосвітнього закладу”, “Інструменти та процедури експертного оцінювання”, “Інформаційно-технологічне забезпечення діагностики якості освіти”, “Тест

як інструмент педагогічних вимірів”), що сприяло застосуванню здобутих майбутніми менеджерами освіти знань, умінь і навичок під час проходження управлінської практики, набуттю ними певного досвіду у здійсненні експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітньому закладі.

На прикінцевому етапі експериментально-дослідної роботи було отримано такі дані: кількість магістрантів, які засвідчили підготовленість до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах на достатньому рівні в ЕГ зростає з 4,7% до 17,9%, тобто на 13,2%; у майбутніх менеджерів освіти КГ – з 5,2% до 6,0%, що становить лише 0,8%; на задовільному рівні в ЕГ – збільшилася з 14,2% до 51,0%, тобто на 36,8%; у магістрантів КГ – з 13,8% до 14,6% (на 0,8%). На низькому рівні кількість магістрантів із досліджуваної підготовленості в ЕГ зменшилася з 37,7% до 26,4%, тобто на 11,3%; у респондентів КГ – з 38,8% до 39,7%, а саме збільшилася на 0,9%; на критичному рівні в ЕГ – зменшилася з 43,4% до 4,7% (на 38,7%), тоді як у респондентів КГ – з 42,2% до 39,7% (лише на 2,5%).

Висновки. Одержані дані засвідчують, що розроблена модель і експериментальна методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах позитивно вплинули на якість підготовленості майбутніх менеджерів освіти до експертно-аналітичної діяльності в загальноосвітніх закладах, що підтверджено методами математичної статистики (емпіричне значення за t – критерієм Стьюдента). У процесі перевірки рівності середніх значень для зв’язних вибірок було визначено $t = 21,96$ для експериментальної групи, при $\alpha = 0,01$ і $n = 106$. Із таблиці критичних значень t -критерію Стьюдента за визначеною мірою свободи і кількістю респондентів у вибірці знайшли $t_{0,01} = 2,62$, виявлено, що $t > t_{0,01}$.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2001. 1440 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1977. 376 с.
3. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике. Москва : Высшая школа, 2004. 534 с.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2017.

Цисюань Вей. Модель подготовки будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учреждениях

В статье акцентировано внимание на понятиях “модель”, “подготовка и подготавливаемость будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учреждениях”; охарактеризованы методика и модель подготовки будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учреждениях. Доказана эффективность предложенной модели и методики подготовки будущих менеджеров образования к экспертно-аналитической деятельности в общеобразовательных учреждениях с внедрением определенных педагогических условий.

Ключевые слова: модель, методика, экспертно-аналитическая деятельность, менеджеры образования, подготовленность, педагогические условия.

Qixuan Wei. Training Model of the Future Education Managers in the Expert Analytical Activity in General Education Schools

The concepts of “model”, “preparedness of the future education managers for the expert analytical work in general education schools” are specified in the article.

The preparedness of the future education managers for the expert-analytical activity is substantiated as a result of the training of the future education managers which is expressed in their ability to apply various analysis methods to the problematic situations within the activity areas of an educational institution as well as to prepare expert conclusions, to predict processes and to develop long-term development programs.

The methodology and model of training future education managers in the expert and analytical activities which included these stages: content-functional, instrumental-procedural, personality-reflective are characterized.

The training of the future education managers in the implementation of the expert and analytical activities is understood as an interconnected set of certain circumstances in which the process of formation of the content-functional, instrumental-procedural, personality-reflective constituent construct is most effectively performed.

The step-by-step introduction of the pedagogical conditions is presented: the integration of the contents of the educational disciplines and the formation of knowledge necessary for the future education managers to carry out the expert and analytical activities in the general educational institution; motivation of the future education managers for the expert and analytical activities in the process of professional training; the use of the research tasks / mini-cases in the educational process that contributed to the acquisition by the future education managers of the experience in the implementation of the expert and analytical activities in professional situations.

The effectiveness of the proposed model and methodology of training the future education managers in the expert and analytical activities in general educational institutions introducing certain pedagogical conditions is proved.

Key words: *model, methodology, expert-analytical activity, education managers, preparedness, pedagogical conditions.*